

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**СЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ АДИКЦІЇ ТА ЗАЛЕЖНОСТЕЙ**

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладачка	Тирон Олена Миколаївна кандидат психологічних наук, доцент
Контактний телефон	+38(067)729-86-66
E-mail	tyronolena@gmail.com
Офіційна назва освітньої програми	Практична психологія
Рівень вищої освіти	магістерський (другий)
Ступінь вищої освіти	магістр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Спеціалізація	-
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4

Статус дисципліни	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Забезпечення професійної компетентності майбутніх психологів. А саме: ознайомлення студентів з поняттями, термінологією, клінічними та психологічними проявами основних видів хімічних та нехімічних залежностей, з основними психологічними та нейрофізіологічними механізмами формування залежностей; із загальною структурою психопрофілактичних підходів до попередження розвитку залежностей та їх подолання; формування у майбутніх спеціалістів розуміння напрямів застосування теоретичних знань у практичній діяльності.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог. ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК11. Здатність у професійній діяльності вирішувати завдання з обов'язковим дотриманням вимог охорони праці, використанням останніх досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду безпеки, збереження життя, здоров'я та працездатності, відповідальності за особисту та колективну безпеку в повсякденних умовах та під час надзвичайних ситуацій, особливого, воєнного стану. СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики. СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості. СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності. СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік. СК11. Здатність надавати психологічну допомогу особистості під час переживання життєвих і професійних криз з використанням спеціальних прийомів та методів.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1 — Основні поняття, терміни, види та форми залежності.

Тема 1. Залежність як психологічне явище.

Поняття і предмет психології залежності. Завдання і методи психологічної роботи із залежними станами. Сутність та види психологічної залежності. Фізіологічні та психологічні механізми виникнення залежності. Етапи та стадії адиктивного процесу. Психологічні чинники появи залежної поведінки.

Тема 2. Основні аспекти та клінічні прояви залежних станів.

Основні синдроми та стадії формування і перебігу залежності. Механізми формування хімічної залежності. Загальна характеристика і класифікація хімічної залежності. Етапи формування хімічної залежності. Основні нейрофізіологічні механізми формування залежності від психоактивних речовин.

Тема 3. Алкоголізм як вид адиктивної поведінки.

Алкогольна залежність, специфіка, діагностика, форми психологічної роботи. Сутність та чинники

алкоголізму як адикції. Механізми та стадії алкоголізму. Види алкоголізму. Профілактика та лікування алкоголізму.

Тема 4. Наркоманія як соціально-психологічне явище.

Наркотична залежність, специфіка, діагностика, форми психологічної роботи. Загальне уявлення про наркоманію. Сутність, види та стадії наркотичної залежності. Класифікація наркотичних речовин. Формування психофізіологічної залежності від наркотичних речовин. Причини та ознаки наркозалежності. Особливості профілактики наркоманії.

Тема 5. Нехімічні форми адикцій.

Інтернет-адикція як психічний розлад. Ігроманія як форма адитивної поведінки. Номофобія як залежність. Селфі-залежність. Телевізійна залежність. Еротоманія, сексуальна залежність.

Тема 6. Соціально-прийнятні форми адикцій.

Трудоголізм, колекціонування, шопоголізм, параноя здоров'я, залежність від спортивних вправ, залежність від стосунків, залежність від покупок, фанатизм, релігійна залежність.

Тема 7. Міжособистісна залежність.

Міжособистісна залежність як первинна форма залежності. Розвиток первинної залежності в онтогенезі людини: концепція Е. Еріксона, Е. Фромма та ін. Критерії міжособистісної залежності. Міжособистісна залежність та побудова сімейних стосунків: стосунки подружньої залежності; невротична любов за К. Хорні; форми невротичної любові: токсична любов, любов-залежність, любов-манія, любов-прихильність. Чинники розвитку стосунків міжособистісної залежності.

Тема 8. Принципи та методи психологічної корекції адиктивних розладів.

Принципи корекції адиктивних розладів. Багатовимірність симптомокомплексу залежності. Засади психологічного підходу до корекції залежності. Техніки опрацювання залежних стосунків.

Тематика практичних занять:

Практична робота №1. Загальна характеристика адиктивної поведінки, закономірності розвитку. Практична робота №2. Огляд діагностичних та психотерапевтичних методів в роботі при залежній поведінці.

Практична робота №3. Алкогольна залежність.

Практична робота №4. Наркотична залежність.

Практична робота №5. Види поведінкових (нехімічних) залежностей

Практична робота №6. Прийнятні поведінкові адикції.

Практична робота 7. Методи діагностики залежних розладів. Методи психологічної діагностики залежності: опитувальник Б. Уайнхолда, методика В. Д. Менделевича «Схильність до залежної поведінки».

Практична робота 8. Методи діагностики залежних розладів. Методи психологічної діагностики залежності: опитувальник Г.гіршфільда, тест профілю стосунків Р. Борнштейна, шкала страху інтимності.

Практична робота 9. Хімічні залежності. Класифікація психоактивних речовин. Вплив ПАР на психіку і поведінку людини

Практична робота 10. Хімічні залежності. Алкогольна та наркотична адикції

Практична робота 11. Нехімічні залежності. Комп'ютерна адикція. Работогольна адикція. Сексуальна адиктивна поведінка. Адикція до їжі. Інші види нехімічних залежностей.

Практична робота 12. Міжособистісна залежність

Приклад варіанту контрольного завдання:

1. Комп'ютерна залежність: ознаки, причини, наслідки.
2. Біологічні фактори в походженні хімічної залежності.
3. Провести методику діагностики індивідуально-типологічних особливостей Л.С. Собчик і надати протокол дослідження.

Орієнтовна тематика:

1. Історія досліджень адиктивної поведінки. Медичний та психологічний підходи.
2. Механізми формування залежних розладів. Єдність залежних розладів.
3. Правові аспекти адиктології.

4. Гендерні аспекти адиктології.
5. Судово-медична експертиза людей, які зловживають психоактивними речовинами в кримінальному процесі.
6. Роль неправильного сімейного виховання у виникненні адитивної поведінки підлітків.
7. Алкогольні психози та інші форми алкогольного враження нервової системи.
8. Клінічні прояви наркоманій, токсикоманій, алкоголізму в підлітковому віці.
9. Жіночий алкоголізм.
10. Алкоголізм подружжя.
11. Психологічні теорії наркоманій.
12. Типи реакцій дітей на алкогольну ситуацію в сім'ї.
13. Нікотинова залежність.
14. Профілактика нікотинової залежності. 1
5. Психологічні методи дослідження залежних форм поведінки.
16. Співзалежність: походження, основні ознаки, діагностика, психотерапія
17. Нехімічні адикції: діагностичні критерії, загальні риси, класифікація.
18. Порушення харчової поведінки: нервова анорексія, нервова булемія.
19. Роль нехімічних адикцій в профілактиці хімічних залежностей.
20. Психотерапевтична допомога гравцям з патологічним потягом до азартних ігор.
21. Зверхцінні захоплення: адикція до грошей, адикція до влади.
22. Сексуальна залежність та сексуальні комплекси у європейській культурі.
23. Харчова залежність та механізми стресу.

Програмні результати навчання

ПРН2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формувати теоретичні висновки.

ПРН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН12. Надавати психологічну допомогу особистості під час переживання життєвих і професійних криз з використанням спеціальних прийомів та методів.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: практичні роботи, модульні контрольні роботи

Підсумковий контроль: залік

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль – 100 балів

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.

Залік

Питання 1

Питання 2

Питання 3

Сума

10 б.	10 б.	10 б.	30 б.
-------	-------	-------	-------

Практична робота												
п/р 1	п/р 2	п/р 3	п/р 4	п/р 5	п/р 6	п/р 7	п/р 8	п/р 9	п/р 10	п/р 11	п/р 12	Сума
46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	46.	486.

Контрольні роботи (МКР)			
МКР1	МКР2	МКР3	Сума
7 б.	8 б.	7 б.	22 б.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90—100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80—89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома - трьома незначними помилками.
75—79		C	«Добре» — теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією - двома значними помилками.
65—74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» — теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60—64		E	«Достатньо» — теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.

21—59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» — теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1—20		F	«Безумовно незадовільно» — теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАННЯ

Основні :

1. Вербицька І. О., Єгорова Т. В. Соціально-психологічні чинники адиктивної поведінки підлітків. Науковий вісник Полісся. 2018. №2(14), С. 49- 56.
2. Гаврищак Л. Психологія залежної поведінки: методичні рекомендації до семінарських занять / Л. Гаврищак – Дрогобич, 2018 – 66 с.
3. Ємельянова О. Б., Толкунова І. В. Адиктивна поведінка у підлітків з девіантною поведінкою: клініко-психологічні особливості. Український журнал медицини, біології та спорту. 2018, №3(7). С. 167-172.
4. Здоров'я підлітків. / World Health Organization. 2021. URL: https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
5. Корнієнко І. В., Лесик Р. В. Сімейна терапія як спосіб попередження аддиктивної поведінки у підлітків. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2018. №42. С. 25-28.
6. Корольова О. В. Психологічні особливості формування адиктивної поведінки у підлітків та шляхи її профілактики. Педагогіка і психологія. 2018. №1. С. 59-65.
7. Крижанівська Л. В., Руснак О. В. Особливості адиктивної поведінки у підлітків з девіантною поведінкою. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. 2019. Вип.63, С. 29-36.
8. Лучко В. М., Довбня С. В. Види та поширеність адиктивної поведінки у підлітків. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія психологічні науки. 2019. №1. С. 12-18.
9. Матейко Н. М. Особливості психологічної реабілітації осіб з надлишковою масою тіла // «Теорія і практика сучасної психології» вип.4, 2018. С. 70-74
10. Романенко І. М. Психологічні аспекти профілактики комп'ютерної залежності у підлітків. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: психологія. 2019. №1(38). С. 178-182
11. Рання профілактика / Марія Дептула; Алфіція Поторська; Шимон Боршіх. – Бидгощ, 2019. – 158 с.
12. Самохвалова А. В. Сучасні психологічні підходи до профілактики адиктивної поведінки у дітей та підлітків. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки. 2018. №2(1). С. 146-151.

Допоміжні:

1. Monitoring the Future Study: Trends in Prevalence of Various Drugs. National Institute on Drug Abuse (NIDA). 2020. URL: <https://nida.nih.gov/researchtopics/trends-statistics/monitoring-future>
2. 2021 National Survey of Drug Use and Health (NSDUH) Releases. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). URL: <https://www.samhsa.gov/data/release/2021-national-survey-drug-use-and-healthnsduh-releases>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ: Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ <https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

- Порушення Кодексу академічної доброчесності ДУІТ є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.
- Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ. У випадках виявлення порушення реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності ДУІТ.

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік тощо) навчання може відбутися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ».

<https://duit.edu.ua/public-information/legal-framework/>

